

SISTEMSKI MODELI DRUŽINSKE TERAPIJE

Carlos E. Sluzki: Process, Structure and World Views: Toward an Integrated View of Systemic Models in Family Therapy,

Family Process 22 .1983, št. 4, str. 469-476.

V članku so prikazani trije modeli sistemske družinske terapije:

procesno usmerjeni model, strukturni model in model videnja sveta.

Procesno usmerjeni model

Model, ki poudarja proces, trdi, da so simptomi, konflikti in problemi, t.j. vedenjski vzorci, ponavljajoče se narave in ljudi obremenjujejo ali so za njih nezdravi, zasidrani v ponavljajočih se medosebnih vzorcih oz. so delčki interakcijskih zaporednih dogodkov, ki težijo k ohranjanju. Ti zaporedni dogodki so sestavljeni iz simptomatičnih vedenjskih vzorcev kot tudi iz vedenjskih vzorcev, ki jih udeleženci definitivno opredeljujejo kot nesimptomatične. Te vzorce - to raznolikost prisil, ki dramatično povečujejo možnosti, da se bo določen vedenjski dogodek pojavil - opazovalci, ko jih odkrijejo, imenujejo družinska pravila. Vsaka družina deluje na osnovi mnogih napovedljivih dogodkov, pravil, ki seveda niso vsa simptomatična. Ta pravila pomenijo nek naravni simbol pripadnosti. Terapije, zasnove na tem modelu, se osredotočajo na tiste ponavljajoče se vzorce, ki vsebujejo simptomatične ali problematične vedenjske vzorce. Strategije, ki hočejo razbiti te specifične vzorce, so zamišljene in se izvajajo tako, da simptome predpišejo in ali predpišejo ali prepovedo nesimptomatične vedenjske vzorce, ki pripadajo določeni sekvenci. Razbitje "potrebne" značilnosti določene sekvence osvobaja simptomatične ali nesimptomatične vedenjske vzorce, ki so bili ujeti v krožnico "igre brez konca". Simptomi izginejo in družina ponovno osvoji niz alternativ, ki so

bile izgubljene, ko je določen vzorec prevladal. Z vidika opazovalca se je določeno družinsko pravilo spremenilo.

Strukturni model temelji na določenih strukturnih variabliah družinskega sistema, to so meje (pravila sodelovanja) in hierarhije (pravila moči). Terapevti, ki uporabljajo ta model, proučujejo in načrtujejo indikatorje ureditve družinskih meja ter iz tega izvajajo pravila, ki vladaajo tej ureditvi. Posebno pozornost posvečajo določenim normativnim kvalitetaim delovanj med podskupinami znotraj družine kot tudi med družino in zunanjimi skupinami: a) ali so pravila o mejah jasna ali mistificirana; b) ali so napovedljiva ali preveč spremenljiva; c) ali so prilagodljiva, ali preveč toga in ohlapna; to je lahko izraženo tudi kot d) ali so meje selektivne toda propustne, pretirano propustne ali nepropustne; e) ali so pravila primerna za naloge v različnih razvojnih obdobjih družine; f) ali je načrt, ki iz tega izhaja, uravnovečen ali nesimetričen? Sprememba pravil o družinskih mejah o moči ter avtoriteti v družini ima močan vpliv na mnoga pomembna medosebna dejanja, tudi na razpad tistih interakcijskih vzorcev, ki so vsebovali in ohranjali simptome.

Sistem videnja sveta

Model sloni na prepričanju, da je vsak od nas črno-bel posnetek sveta, da vsak nosi v sebi strukture prepričanja, ki na osnovi predpostavk - izmed katerih so nekatere jasen odraz ideologij, nekatere prepričanj, mnoga pa odraz načel, ki združujejo dojemanja in vnaprej ustvarjena mnenja v "tako gredo stvari" - ne le urejajo "golo" realnost, temveč tudi naše vedenje. Sistemi mnenja in delovanja so zaznavne zgradbe o družbeni stvarnosti in ne najboljša ocena zunanje realnosti. Tako vsa komunikativna dejanja (tako pogovor kot

dejanja) zagotavljajo neposreden dostop do posameznikovega videnja sveta, kajti pogled na svet ureja soočanje posameznika z njegovim okoljem. V vsakdanjih življenjskih interakcijah ta odnos redkokdaj upoštevamo.

Parametri in norme doživljanja realnosti so zasidrani v vsaki makro in mikro kulturi in se kažejo v določenih sklopih ključnih besed, v simbolih in preteklosti. Ti simboli tvorijo predpise in prepovedi vedenjskih vzorcev, ukaze, pravila dogovore o mejah ter splošna medosebna pravila. Če vsamemo za primer nek narod, so ti simboli njegova zastava in grb, določena dejanja voditeljev, njegovi heroji in sovražniki. V družini pa so interakcije zasnovane na bogati, dokaj stalni simbolični vsebini, ki opominja udeležence, kako je treba realnost graditi, in ki obenem ustvarja družinska pravila, jih utrjuje in nanje opominja. Vsak član družine je kot tak opredeljen kot član določene družine, ker z ostalimi člani deli povsem specifičen način urejanja realnosti, neko ideologijo. Občutek pripadnosti družinskih članov izhaja iz izkušenj skladnosti (harmonije), ki izvira iz skupnega mišljenja pri doživljanju realnosti. Ta sklop prisil zagotavlja ideološko podporo vzorcem medosebnega delovanja družinskih članov. Terapevtski posegi pri tem modelu so zasnovani na ustvarjanju alternativnih realnosti ob dobrem poznavanju značilnosti sistema. Cilji terapevta so, da selektivno spreminja organizacijo določenih fragmentov družinske realnosti. Le-ti nudijo ideološko podporo tistim vzorcem medosebnega delovanja, ki vsebujejo simptomatične vzorce vedenja, tako da vzorec pretresejo in preženejo simptome.

Lidija Kunič